

Jan Patočka

Josef Petrželka
Jarní semestr 2024

Co říci o Janu Patočkovi?

- A. Jan Patočka – „balvan“ české filosofie
- B. Věcně a přehledně o Patočkovi
- C. Jan Patočka a Brno
- D. Osobně o Patočkových textech

A. Jan Patočka – „balvan“ české filosofie

- Roman Jakobson (1977)

„Byli pouze tři čeští filosofové světového významu, mimořádné duchovní síly a čistoty: Jan Amos Komenský (1592-1670), Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937) a Jan Patočka (1907-1977).“

A. Jan Patočka – „balvan“ české filosofie

▪ Jan Zouhar

- ([Rozhovor s Janou Nechutovou a Janem Zouharem](#). *Studia philosophica*. 2019, vol. 66, iss. 2, pp. 42-57. S. 54-55):

„A potom tady máme ten balvan a tím je Patočka. A to je velký interpretační problém. Jednak u nás existuje určitá skupina těch, kteří se vydávají za znalce Patočkova díla – většinou ještě chodili na jeho přednášky – a kteří jsou majitelé klíčů k Patočkovi a dbají na to, aby nikdo na Patočkově památce nezkřivil žádný vlas. A potom je tady několik autorů, kteří – i když jsou velkými milovníky Patočky – programově říkají: Česká filosofie ano, ale bez Patočky. To je třeba Kohák. Když Kohák organizoval konferenci v Praze, ze které potom vyšla knížka, tak vyžadoval, aby nikdo nemluvil o Patočkovi. Bylo to věnováno současné filosofii – ale nemluvme o Patočkovi a mluvmе o těch dalších, o J. L. Fischerovi, o Tvrdém a o Hoppovi a o Vorovkovi... On sám, který tak propagoval Patočku třeba ve Spojených státech, si uvědomil, jaká je to zátěž, jaký je to balvan v české filosofii a jak obtížně se s ním vyrovnává ta generace, která ho už nezažila, která ho zná jenom z knížek.

Já osobně si myslím, že Patočka, pokud jde o filosofii, přesáhl hranice tohoto národa, že to je skutečně evropská postava. A zasloužil se o to především jeho vztah k dějinám, to jsou *Kacířské eseje*, které myslím jsou významným inovativním krokem. A druhá věc je pojetí přirozeného světa, kde on vlastně určitým způsobem předjímal to, k čemu došel Husserl až po něm. Problém přirozeného světa je druhý závažný problém, ke kterému Patočka výrazně přispěl.“

B. Věcně a přehledně o Patočkovi

- věcně, přehledně a stručně o Patočkovi:
 - *Slovník českých filosofů* – <https://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/patock.html>
 - Ivan Blecha
- věcně, přehledně, systematicky a komplexně o Patočkovi:
 - *Archiv Jana Patočky*: <http://www.ajp.cuni.cz/index.php/Home>
 - Ivan Chvatík, Pavel Kouba aj.

C. Jan Patočka a Brno

- česká, domácí filosofie představovaná po domácku
- Patočka v Brně, na univerzitě, na filozofické fakultě, na této katedře, v této místnosti
- Jiří Vítek. „Doc. Jan Patočka na brněnské univerzitě“. <https://katedry.ped.muni.cz/obcanska-vychova/wp-content/uploads/sites/16/2016/11/patocka.pdf>
- Filozofové oslavují Jana Patočku (*Brněnský deník.cz*, 24. 3. 2009) https://brnensky.denik.cz/zpravy_region/filozofove-oslavuji-jana-patocku20090324.html
- Pamětní deska na PdF: <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/brno-pametni-deska-janu-patockovi/>
- Jan Patočka, Der Subjektivismus der Husserlschen und die Forderung einer asubjektiven Phänomenologie. In *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. F*, Řada uměnovědná 1970-1971, roč. 19-20, č. F14-15 (<https://digilib.phil.muni.cz/cs/handle/11222.digilib/110807>).

C. Jan Patočka a Brno

- Jiří Vítek. „Doc. Jan Patočka na brněnské univerzitě“
 - 1946-48 – Pdf – naděje na profesuru
 - (Patočkův dopis z 20. 1. 1947) "Před čtrnácti dny jsem se dal prohlédnout v univerzitní klinice a příslušný lékař mně sdělil, že celkem o nic nejde. Takto přesvědčen jsem odjel do Brna, ale už sama cesta byla utrpením; když jsem měl vystoupit, nemohl jsem se hýbat, stěží jsem se dostal do nejbližšího hotelu, celý můj pobyt v tom proklatém městě byl jedna bolest a přednáška kombinací, kterou nikomu nedoporučuji. Při návratu se odbývala stejná historie na Wilsonově nádraží, kde mě museli vynést z vagónu násilím, protože jsem nevystupoval. Přejít nástupiště mi zabralo půl hodiny. Od té doby jsem v hloupém stavu; cítím se silný a cítím se dobře, ale nevydržím pět minut sedět nebo být v posteli. Cpou do mne jódové injekce, ale až dosud bez viditelného výsledku. Ve středu mne odvezou do jiné kliniky a uvidí se."
 - Profesorské řízení – prosinec 1947:
 - 2 posudky habilitační práce *Přirozený svět jako filosofický problém*, (1936) z hlediska „scientistického objektivismu“
 - vytýkají názorový subjektivismus, volnější interpretaci, metafyzičnost a poplatnost fenomenologickému směru
 - oceňují nebývalou erudici, zaujatost problémem a širokou znalost literatury daného tématu
 - výsledek není v dochovaných zdrojích doložen, ale je možno se domnívat, že řízení neproběhlo úspěšně

C. Jan Patočka a Brno

- Jiří Vítek. „Doc. Jan Patočka na brněnské univerzitě“
 - 1966-68 – FF (Katedra dějin filosofie a logiky) – opět naděje na profesuru
 - odborné posudky bez výjimky vyzvedávaly mimořádnou odbornou a vědeckou úroveň jeho prací, zejména z dějin filosofie (Aristotelés, Komenský), pedagogické zkušenosti, morální vlastnosti a charakterovou stránku jeho osobnosti.
 - prof. Macháček: „Myslím, že každá vysoká škola, která si je vědoma svých závazků vůči vědě a společnosti, by pokládala za svou povinnost jmenování doc. Patočky profesorem, a proto také věřím, že to bude pro naši fakultu ctí, jestliže právě ona toto jmenování navrhne.“
 - prof. Popelová: „Byla veliká škoda, že byl dlouho vzdálen možnosti vychovávat filosofický dorost a UJEP v něm získá znamenitého univerzitního učitele, jímž si zajistí první místo mezi filosofickými pracovišti.“
 - prezident republiky jmenoval 15. 11. 1968 doc. Patočku profesorem s účinností od listopadu 1968
 - r. 1968 se Patočka vrací na UK do Prahy, když jej pověřili výukou filosofie...

D. Osobně o Patočkových textech

- a. Nesnáze s *Kacířskými eseji*
- b. Antická filosofie a Patočka – *Negativní platonismus*
- c. Tři pohyby lidské existence

D. Osobně o Patočkových textech

a. Nesnáze s *Kacířskými eseji*

- *Kacířské eseje o filosofii dějin*. Praha (samizdat) 1975.
 1. Pre-historické úvahy
 2. Počátek dějin
 3. Mají dějiny smysl?
 4. Evropa a evropské dědictví do konce 19. století
 5. Je technická civilizace úpadková, a proč?
 6. Války 20. století a dvacáté století jako válka
- pokus o „fenomenologickou“ filosofii dějin
- kacířství: dějiny nejsou realizací předem daného smyslu, nýbrž jeho problematizací a hledáním
- Jan Patočka, *Kacířské eseje o filosofii dějin*. 6. vyd., in *Péče o duši III* (SS-3/PD-III), Praha 2002, s. 11–144.
 - 3. Mají dějiny smysl?

D. Osobně o Patočkových textech

a. Nesnáze s *Kacířskými eseji*

- Postup úvahy:
 - potřeba vyjasnění pojmu →
 - východisko – Fregeho rozlišení smyslu a významu
 - dále smysl a účel
 - účel je podmnožinou smyslu
 - smysl a hodnoty
 - otázka absolutních hodnot → Platón, křesťanství – neotřesitelnost smyslu X metafyzičnost v kontrastu s konkrétním zážitkem ztráty smyslu →
 - člověk jako původce smyslu?
 - nikoli – otevřenost vůči bytí, nemožnost libovolného stanovení smyslu
 - smysl a bytí – ztráta smyslu věcí → přístup k bytí, celku světa
 - potřeba absolutního smyslu (naivního či kriticky přijatého) – V. Mrštík!
 - dějiny jako ztráta naivního smyslu → platónská metafyzika a křesťanství jako náhrada smyslu
 - matematická přírodověda jako záměrná absence smyslu →

D. Osobně o Patočkových textech

a. Nesnáze s *Kacířskými eseji*

[S. 82-83]

Ke konci resumujeme.

Rozeznáváme smysl, který vzniká v porozumění a poznávání jako trvalý sediment – význam, pojem; smysluplné prostředky komunikace smyslu patří rovněž do této kapitoly, na prvním místě jazyk; za druhé smysl obsažený ve věci samé, to, čím nás věc oslovuje a odpovídá našim možnostem, abychom se s ní nebo její pomocí s jinými mohli vyrovnat, k věcem a osobám se srozumitelně chovat. O tomto smyslu třeba potom položit otázku, zda je absolutní, celkový a všeobšáhly, nebo vždy pouze relativní k jinému, podmíněn tímto druhým (např. živočišným životem), takže s ním stojí a padá. V rámci tohoto věcného smyslu rozeznáváme opět mezi smyslem vůči člověku excentrickým a smyslem, který má v člověku své centrum. Relativní smysl věcí našeho okolí je lidsky centrován, je relativní k lidskému životu. Absolutní smysl nemusí být v každém případě vůči člověku excentrický, není takový, jestliže to v člověku, co může smysl oslovit, odpovídá tomu, co osmysluje veškerenstvo.

Zkušenost ztráty smyslu vede k otázce, zda veškerý smysl není lidsky centrován a relativní k životu. Je-li tomu tak, stojíme před nihilismem. Smysl, který jsme se domnívali postihovat ve všem, v celku i částech nám přístupného jsoucna, ukazuje se omezeným a nicotným. Takový otřes smysluplnosti musí vést, není-li možno najít východisko z popření smyslu, ke stagnaci života. Ježto otřes daného smyslu se dostavuje zároveň se zkušeností o bytí jako o tom, co nelze považovat za žádné jsoucno, je nasnadě formulovat nihilismus jako antinomii bytí a smyslu: zkušenost vynořujícího se bytí byla by zároveň zkušeností naprosté nesmyslnosti jsoucna.

D. Osobně o Patočkových textech

a. Nesnáze s *Kacířskými eseji*

[S. 82-83]

Ve skutečnosti běží teprve o odkrytí smyslu, který nemůže být nikdy vyložen jako věc, který nemůže být ovládnut, ohraničen, pozitivně zachycen a zvládnut, nýbrž který je přítomen pouze v hledání bytí. Proto též nemůže tak jako relativní a pozitivní smysl potkávat nás přímo ve věcech, bezprostředně s nimi. Základem tohoto smyslu je, mluveno spolu s Weischedelem, problematičnost, mluveno s Heideggerem, skrytost jsoucna vcelku jako základ vší otevřenosti a každého otevírání. Toto tajemné to tedy je, co se vyjadřuje v otřesení naivně přijímaného smyslu (ať běží o relativní smysl bezprostředního lidského chování a počínání, nebo o absolutní smysl mytického smyslu). Tak vzniká otřesením naivního smyslu perspektiva na absolutní, a přece nikoli lidsky excentrický smysl za předpokladu, že je člověk hotov rezignovat [83] na bezprostřední danost smyslu a osvojovat si smysl jako cestu.

Problematika zde načrtnutá je – to je pro naši otázku po smyslu historie důležité – platná nejen pro individuální život, nýbrž pro samotné dějiny. Dějiny vznikají otřesem naivního a absolutního smyslu v téměř současném a vzájemně se podmiňujícím vzniku politiky a filosofie. V podstatě jsou rozvinutím možností zárodečně založených v tomto otřesu. Z tohoto důvodu a pro ty, kdo jsou zaměřeni na životní bezprostřednost, dějiny zdánlivě vyústí v nihilismu smyslu zbaveného jsoucna. V porozumění jsoucnu v jeho bytí, které je charakteristické pro moderní objektivistickou, tj. ideální asymptoty každého vztahu ke smyslu se vzdávající vědu, se tento rys zdánlivě velmi energicky uplatňuje. Tento objektivismus je však vnitřně rozporný a věda sama ukazuje příznaky toho, že jej překonává. Diskuse této otázky náleží však do jiného pojednání.

D. Osobně o Patočkových textech

a. Nesnáze s *Kacířskými eseji*

[S. 80-81]

Člověk nemůže žít beze smyslu, a to bez smyslu celkového a absolutního. To znamená: nemůže žít v jistotě nesmyslnosti. Ale znamená to, že nemůže žít ve smyslu hledaném a problematickém? Že ke smysluplnosti v pravém, ne uskromněném, ale také ne dogmatickém smyslu, náleží právě toto žití v ovzduší problematičnosti? Možná, že o tom věděl Sókratés, že právě z tohoto důvodu je jeho charakteristika soudobým myslitelem, že Sókratés je filosofem nejpravějším, třeba snad ne největším, tak výstižně hluboká. A Lessing, když ve volbě mezi „pravdu mít“ a „pravdu hledat“ dával přednost tomuto druhému, neměl snad na mysli právě zase totéž? Situace nabývá zvláštního zabarvení, když s Weischedelem – a předtím již s jeho učiteli – si jasně uvědomíme, [81] že otázka a problematizace nejsou jen subjektivní akty a postoje, nýbrž že předpokládají problematičnost jako něco dalšího a věcného, jako situaci věcnou. A není posléze v jádru skutečnosti samé něco jako tajemno a tajemství, je tajemno a tajemství nezbytně něco subjektivně–soukromého, co ve skutečnosti znamená takový jas, že je s to přezářit všecko, co je nám každodenně jasné? Není nekonečná hloubka skutečnosti právě možná pouze tím, že na její dno dohlédnout nelze, a není právě to výzvou a šancí člověka v jeho vzmachu za smyslem, který je něco více než rozkvět a zánik polní lilie v očích božských mocností?

Možnost μετανόησις v historických rozměrech závisí v podstatě na tom: Je ta část lidstva, která je s to pochopit, oč v dějinách běželo a běží, která je zároveň celým postavením dnešního lidstva na špičku vědotechniky stále více donucována k přejímání zodpovědnosti za nesmyslnost, též schopna oné kázně a onoho sebezapření, kterých vyžaduje postoj nezakotvenosti, v němž jedině se může realizovat smysl absolutní a lidstvu přece přístupný, poněvadž problematický?

D. Osobně o Patočkových textech

a. Nesnáze s *Kacířskými eseji*

[S. 80-81 – alternativní text podle vlastní Patočkovy německé verze]

Nový, daleko širší, mnohem méně naivní sokratismus, nová askeze a zcela nová odvaha vycvičená na bojích, práci a krvi nejstrašnější válečné epochy by pak byly třeba k tornu, abychom se vynořili z hrozící nesmyslnosti. Byl by to v zásadě týž smysl, který dějinné lidstvo vždy hledalo, když se vydalo cestou vzmachu z přítmi předdějinného uskromnění smyslu, cestou odvahy, na níž se sice dalo nekonečně mnoho ztratit, ale nakonec snad přece jen získat právě tolik, aby se ono nasazení vyplatilo: život v pravdě, život ducha.

D. Osobně o Patočkových textech

b. Antická filosofie a Patočka – *Negativní platonismus*

- *Přehledné dějiny filosofie*, 1945 (4. vyd. s názvem *Nejstarší řecká filosofie*, Praha 1996)
- *Sokrates*, 1947 (5. vyd. Praha 1991)
- *Platon*, 1948 (3. vyd. Praha 1992)
- *Aristoteles*, 1949 (3. vyd. Praha 1994)
- *Aristoteles, jeho předchůdci a dědicové. Studie z dějin filosofie od Aristotela k Hegelovi*, Praha 1964

D. Osobně o Patočkových textech

b. Antická filosofie a Patočka – *Negativní platonismus*

- *Negativní platonismus* – napsáno v 50. letech
- Patočka sám text nepublikoval
- myšlenková cesta ke *Kacířským esejům*

- Jan Patočka, *Negativní platonismus*, Praha 1990
 - spolu s také nepublikovaným textem „Věčnost a dějinnost“

 - východisko:
 - Sókratovo tázání po obecném → odmítání všech konkrétních odpovědí → transcendence všeho konkrétního →

D. Osobně o Patočkových textech

b. Antická filosofie a Patočka – *Negativní platonismus*

[S. 38–39]

Zkušenost o svobodě je vždy zkušenost celková, zkušenost o celkovém „smyslu“ – pokud zde není zkušenost svobody, otázka celkového „smyslu života“, jak se říká, je bezvýznamná. Sókratova dialektika byla určena právě k tomu, aby ukázala, že žádný senzualní objekt, žádná věcná zkušenost není s to tuto otázku ani položit, ani zodpovědět.

Z těchto všech důvodů možno zkušenost svobody označit jako zkušenost transcendence...

[S. 55–56]

Idea je tedy čistá nadpředmětnost, ryzí apel transcendence. Z hlediska předmětnosti tvaru konečného obsahu musí se jevit jako pouhá nicota, flatus vocis; ve skutečnosti dojem, prožitek a konečně i pojem nicoty právě tak jako pojem záporu pochází z apelu ideje, pokud není adekvátně realizován a pokud jsme ještě od ideje odvrácení, tj. dříve, než se v nás probudila nejen možnost, nýbrž sama skutečnost svobody. Po této zkušenosti víme, že předměty nejsou všecko; zkušenost svobody je právě zkušenost nicotnosti reálného světa zůstaveného samému sobě. Až do té doby se však domníváme, že ve všem, co v naší zkušenosti nějak zdá se přesahovat věcnou obsahovou ryze předmětnou oblast, máme pouhou iluzi jazyka, čirý flatus vocis, iluzi, která může nanejvýš být nějak účelná (např. společensky účelná jako ideologický klam), ale která je bez vnitřního oprávnění, bez pravdivosti.

D. Osobně o Patočkových textech

b. Antická filosofie a Patočka – *Negativní platonismus*

[S. 56–57]

Idea, jak ji chápeme, není moc absolutního zpředmětnění, jakou je v zárodku idea historického Platóna; jakožto absolutní předmět je Platónova idea výzvou k člověku, aby se postavil do středu univerza a ovládl je, jako ovládá koneckonců tím, že participuje na ideovém universu, prostřednictvím ideje vědění celý inteligibilní a senzibilní kosmos. Tato tendence platónské metafyziky se neuplatnila, nevyžila plně v samotné filosofii Platónově ani vůbec v antice a středověku, poněvadž ji tam ještě tlumilo celkové mytické nebo theologické zaměření tehdejšího člověka. Ale moderní metafyzika se svým antropologismem a svou vůlí k naprosté supremacii člověka nad předmětným jsoucím, se svým naturalismem, konstruktivismem (technicismem) a mocenskou vůlí je plným rozvinutím tendence založené v zárodku již zde. Naproti tomu platonismus, jak zde vyložen, ukazuje nejen důstojnost člověka, ale také jeho nepřekročitelnou mez; schvaluje vládu, kterou člověk zavádí nad předmětným jsoucím, ale ukazuje, že jeho povoláním není takto vládnout, nýbrž sloužit; ukazuje, že existuje cosi vyššího než člověk, s čím je existence člověka nerozlučně spojena a bez čeho vysychá základní proud našeho historického života.

D. Osobně o Patočkových textech

c. Tři pohyby lidské existence

- „Přirozený svět“ v meditaci svého autora po třiatřiceti letech. In *Přirozený svět jako filosofický problém*. 2. vyd., Praha (Československý spisovatel) 1970.
- *Kacířské eseje o filosofii dějin*. Praha (samizdat) 1975.
- pohyb – Aristotelés, Husserl, Heidegger

- Jan Patočka, *Kacířské eseje o filosofii dějin*. 6. vyd., in *Péče o duši III* (SS-3/PD-III), Praha 2002, s. 11–144.
 - 2. Počátek dějin

D. Osobně o Patočkových textech

c. Tři pohyby lidské existence

[S. 43-44]

Rozeznáváme tři fundamentální pohyby lidského života, které mají svou původní formu, svůj (tematický nebo atematický) smysl, svou vlastní časovost, indikovanou převládající dimenzí času: pohyb akceptace, pohyb obrany a pohyb pravdy.

Pohyb akceptace spočívá v tom, že do světa musí být člověk přijat a uveden, že jeho vstup do oblasti otevřeného, individuálního jsoucna má ráz připravenosti a vzájemného skloubení (άρμωσία). Pro většinu věcí, pro živly, přírodniny, skutečnosti nevytvořené lidskou rukou, ba pro největší část živého akceptace nemá vnitřní smysl, skloubení zde je, mluveno s moderní biologii, mechanická přizpůsobenost. Bytí člověka, jeho vstup mezi individua v nesmírnosti veškerenstva nemůže být takové jako bytí uvedených jsoucen: takové, že se jeho samého v jádře není s to dotýkat, že mu je „lhostejné“ (tj. ani lhostejné, ani nelhostejné, prostě nemající pro ně smysl). Je od samého počátku ne-lhostejné, tj. „cítí“ jeho cizotu a „ne-právo“, „nepravost“ (ἀδικία), požaduje „právo“ (δίκη) a nachází je skutečně ve vstřícnosti těch nejbližších, kteří novou bytost přijali již předtím, než v plném smyslu byla zde; akceptovali ji již tím, že existovali spolu a vytvořili tak potenciální klenbu prostoru, do něhož může být nová bytost uvedena. Lidská akceptace je ono διδόναι δίκην καὶ τίσις ἀλλήλοις τῆς ἀδικίας, o němž mluví prastarý výrok Anaximandrův. Ἀδικία je onen prvotní klíč porozumění, kterým se bytost „staví“ k blesku individuace, vstupu do veškerenstva, a tato ἀδικία jí pociťovaná – průnik, vpád – je odčiňována druhými, kteří ji přijímají a dělají jí svět oním teplým a laskavým krbem, který znamená udržování životního ohně; je však odčiňována i bytostí akceptovanou vzájemně u těch druhých – je jí odčiňována na všech, jimž se oddává, které miluje, které akceptuje rovněž sama.

D. Osobně o Patočkových textech

c. Tři pohyby lidské existence

[S. 44]

Je nyní však patrné, že druhý pohyb, pohyb obrany (který by mohl zároveň být nazván hnutím sebevzdání) je k prvnímu nezbytně korelativní. Akceptovat druhého lze jen tak, že se sami vydáváme všanc, že obstaráváme jeho potřeby neméně než své, že pracujeme. Práce je v podstatě toto disponování sebou a rovněž disponování jiných námi, které tkví v oné faktické vázanosti života k sobě samému, jež činí život právě ontologickou metaforou. Není možno být, tj. provádět onen vpád, do veškerenstva individuovaných věcí, bez pohybu akceptace a sebevzdání, *δίκη και τίσις*. Jakmile se stáváme členy řetězu akceptace, jsme eo ipso rovněž potenciálními podílíky práce; již dítě se na ni připravuje a tato příprava je již sama počínající práce

Práce však má svým základním rysem ne-dobrovolnost; přijímáme ji nuceni, je tvrdá, je to tíže. Harmonie, skloubení, bez něhož nemůžeme existovat, je *παλίντροπος ἁρμονία*, je skloubení protisměrného. Život je nezbytně spjat s tíží, to znamená: *τίσις τῆς ἀδικίας* zároveň sama plodí *ἀδικία*. Nemáme na vybranou, chceme-li žít. Základní volba, žít, či nežít, nese s sebou tedy tíž, je tato tíž, která se pak dále a konkrétněji projevuje v nevolnosti, v obtížnosti práce.

D. Osobně o Patočkových textech

c. Tři pohyby lidské existence

[S. 45]

Je nyní příznačně pro člověka před dějinami, že chápe svůj život v jakési ontologické metafoře, že nerozlišuje mezi nocí, která je zkušenostní fakt, a nocí jako temnotou, z níž šlehá blesk bytí, mezi zemí, která dává plody a živí, a oním pozadím veškerenstva, světa, které není žádná jednotlivá skutečnost, jaké se vždy vyskytují pouze v něm, a že tedy jsoucna a bytí, fenomény a pohyb jejich ukazování jsou mu stopeny v jediné rovině, která připomíná řeč básnických metafor...

[...]

To vyšší, „transcendentální“, „nadpřirozené“, o němž se ví přesto, že se nezakouší tak jako běžná zkušenost, pochází z duality ontologické metafory: ve světě jsoucna se manifestuje přítomnost bytí, kterému se rozumí jako vyššímu, nesouměřitelnému, nadřazenému, ale jež není ještě jasné jako takové, nýbrž sdílí se jsoucnou tutéž oblast jediného světa, v němž se všechno zároveň ukazuje i skrývá – nerozlišeným způsobem.

Tak je patrné, že v „přirozeném světě“ před-dějinného člověka se uplatňuje i pohyb pravdy, třebaže je tematicky podřazen pohybu akceptace a obrany či sebevydávání. Uplatňuje se právě touto převahou mocí v jednotném světě; pohyb pravdy, vlastní vztah k zjevování, k tomu totiž, co je umožňuje, projevuje se rozdílem nadpřirozeného a přirozeného, božského a empirického.

D. Osobně o Patočkových textech

c. Tři pohyby lidské existence

[S. 46]

Pohyb pravdy je zároveň u kořene umění, v němž se tak projevuje jeho otevřená, budoucnostní povaha, jeho charakter *příští*; neboť božské je to, co otvírá vše ostatní, jako Země a Nebe, ale samo není mezi věcmi, které se již k nám dostavily, a v tomto smyslu teprve „přichází“, a k němu se vztahuje člověk v obraze, tanci a zpěvu. – Naproti tomu pohyb akceptace se svým vpadnutím do světa a s protiklady $\alpha\delta\iota\kappa\acute{\iota}\alpha$ – $\delta\acute{\iota}\kappa\eta$ a tíže – úlevy je bytostně založen v minulosti a pohyb obrany či sebevydání v přítomnosti. Pochopitelně má každý z těchto pohybů celek časovosti v sobě, bez toho by nebyl pohybem, ale v každém dominuje jiná „extáze“, jiný horizont.

M A S A R Y K O V A
U N I V E R Z I T A